ΘΕΑΤΡΟΚΡΙΤΙΚΗ

ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΝΑ ΜΟΛΕΣΚΗ

«Έντα Γκάμπλερ»

του Ερρίκου Ίψεν από το ΘΟΚ

Μετάφραση: Μαργαρίτα Μέλμπερκ. Σκηνοθεσία: Νεόφυτος Ταλιώτης. Σκηνικά-κοστούμια: Άγγελος Αγγελής. Μουσική επιμέλεια: Νεόφυτος Ταλιώτης. Φωτισμός: Γιώργος Κουκουμάς. Βοηθός σκηνοθέτης: Δημήτρης Ταλιώτης. Παίζουν: Αννίτα Σαντοριναίου, Τζένη Γαϊτανοπούλου, Ανδριανή Μαλένη, Σταύρος Λούρας, Στέλα Φυρογένη, Βαρνάβας Κυριαζής, Νεοκλής Νεοκλέους

ΕΤΣΙ όπως συνυπάρχουμε στο μικρό μας θεατρικό χώρο δημιουργοί και θεατές τα όνειρα μεταδίδονται σαν ιοί. Το όνειρο του Νεόφυτου Ταλιώτη ν' ανεβάσει την «Έντα Γκάμπλερ» με την Αννίτα Σαντοριναίου ακούστηκε πριν πολλά χρόνια κι εγώ «κόλλησα». Η αναμονή αυξάνει την περιέργεια. Έχω ξεκαθαρίσει για τον εαυτό μου ότι το σωστό είναι να κρατάς την αναμονή κάποιας παράστασης ...άδεια από οράματα, δηλαδή, να μη φτάνεις στην ακρότητα να ονειρεύεσαι σκηνές, μορφές, φορέματα, φωτισμούς, που μόνο εμπόδιο μπορούν να σταθούν όταν θάρθει η Ώρα.

Αν όμως ο διάδρομος της αναμονής είναι μακρύς και... άδειος, τότε η επικοινωνία περνά από καθαρό κανάλι, τα όργανα της λήψης δουλεύουν θαυμάσια κι είμαστε έτοιμοι να λάβουμε αυτό που μας υποσχέθηκαν πριν από καιρό.

Στα αρχαία ελληνικά μυθολογήματα υπάρχουν σχεδιασμοί ηρώων (ζευγάρια, τρίγωνα, πιο περίεργα σχήματα) ενωμένων μεταξύ τους με τόσο έντονες σχέσεις που δημιουργούν κάτι σαν πεδίο υψηλής έντασης. Τηρουμένων των αναλογιών ο Ίψεν κατέχει την τέχνη να δημιουργεί πεδία υψηλής έντασης μεταξύ των ηρώων του, να φτιάχνει τις μορφές του από τις σχέσεις μεταξύ τους ή να χτίζει τις σχέσεις τους ως προεκτάσεις χαρακτήρων. Το δομικό σχέδιο της «Έντα Γκάμπλερ» αποτελείται από πολλαπλά τρίγωνα που ενώνουν μεταξύ τους τα πρόσωπα του έργου (Έντα-Τέσμαν-Λόβμποργκ, Έντα –Τέσμαν- Μπρακ, Έντα- Τέα –Λόβμποργκ, Έντα-Τέσμαν- Τέα, Λόβμποργκ- Τέα –ο σύζυγός της). Αυτή την ένταση, αυτόν τον αλληλοκαθορισμό των χαρακτήρων που, όπως πιστεύω, είναι εκ των ων ουκ άνευ σε μια παράσταση ιψενικού έργου, δεν τα βρήκα στην παραγωγή της Νέας Σκηνής του ΘΟΚ. Οι μορφές στην παράσταση του Ταλιώτη περιφέρουν τις μοναξιές τους και την αδυναμία να επικοινωνήσουν. Αυτό μπορεί να είναι και άποψη, αλλά στο λειτουργικό επίπεδο αδειάζει την παράσταση από την ένταση, αραιώνει την πυκνή ιψενική ατμόσφαιρα. Αν ο σκηνοθέτης δε βλέπει τις σχέσεις μεταξύ των προσώπων ως προεκτάσεις χαρακτήρα, τότε είναι σαν να ακρωτηριάζει τη μορφή, να την αποδυναμώνει και να αναγκάζεται να την ολοκληρώσει με μέσα τεχνητά.

Ένα παράδειγμα, για να εξηγήσω τα πιο πάνω μπερδεμένα. Ο Τέσμαν του Σταύρου Λούρα δεν μπορεί να προκαλεί στην Έντα μόνο ελαφριά περιφρόνηση και χαμόγελο ανωτερότητας, είναι, κατά τον Ίψεν, κάτι πολύ περισσότερο, είναι πέτρα στο λαιμό της, είναι η ενσάρκωση της χυδαίας μικροαστικής μετριότητας, είναι η δειλή επιλογή της Έντας, για την οποία εκείνη περιφρονεί τον εαυτό της, είναι ο εισβολέας που παρά τη θέλησή της άφησε στο κορμί της το σπόρο της χυδαιότητας. Αν όμως οι δύο ήρωες δε συνδέονται μεταξύ τους με τόσο έντονη σχέση, τότε ο Τέσμαν παίζεται από το Λούρα με τη συγκατάθεση του Ταλιώτη ως αστείο και ανιαρό ανθρωπάκι. Και ως συνέχεια του φαύλου κύκλου, η Έντα της Αννίτας Σαντοριναίου χάνει τα μισά από τα κίνητρα των πράξεών της. Και αλλιώνεται ως χαρακτήρας.

Με παρόμοιο τρόπο φτωχοί, φτωχότεροι από τα πρότυπα των χαρακτήρων τους στο κείμενο παρουσιάζονται στην παράσταση η Τέα (Στέλα Φυρογένη) και ο Λόβμποργκ (Νεοκλής Νεοκλέους). Και οι δύο τους υποδύονται μορφές, ενώ θα έπρεπε να παίζουν σχέση, τη σχέση ερωτικής φιλίας και πνευματικής συντροφικότητάς που τόσο εξόργισε την Έντα. Η μεγάλη απούσα στην παράσταση είναι η σχέση μεταξύ της Έντας και του Λόβμποργκ, η οποία δε φαίνεται να απασχόλησε το σκηνοθέτη, αλλά και οι ηθοποιοί Αννίτα Σαντοριναίου και ο Νεοκλής Νεοκλέους κοιτάνε σε διαφορετικές κατευθύνσεις και δεν δικαιολογούν τα λόγια και τις πράξεις αλλήλων.

Ίσως έγινε κατανοητό αυτό που προσπαθώ να πω - στα έργα του Ίψεν ένας ηθοποιός δεν μπορεί να παίξει μόνος του το ρόλο του, χρειάζεται οπωσδήποτε τη βοήθεια του άλλου. Ο Λόβμποργκ δεν είναι ο εαυτός του χωρίς τη λατρεία της Τέας, η Έντα χρειάζεται το δικαστή Μπρακ για να φοβηθεί τις επιλογές που της έχουν απομείνει και να προτιμήσει την όμορφιά της καθαρής λύσης, στον κρόταφο... Η Αννίτα Σαντοριναίου νιώθει ανασφαλής στο ρόλο και καλύπτει την ανασφάλειά της με ανεξήγητα θριαμβευτικό ύφος. Οι σχέσεις που δεν παίχτηκαν θα μπορούσαν να ρίξουν στη φιγούρα της Έντας το φωτισμό πόνου, χωρίς τον οποίο και η ίδια η ηρωίδα της, και γενικά η ατμόσφαιρα της παράστασης απειλούνται από μια life style ατμόσφαιρα. Ο Βαρνάβας Κυριαζής άνετος και κυρίαρχος των σκηνών που εμφανίζεται ως κυνικός και χορτάτος Μπρακ. Η Τζένη Γαϊτανοπούλου και η Ανδριανή Μαλένη ως θεία Γιούλε και ως Μπέρτα θα μπορούσαν να δυναμώσουν την αισθητικά και ηθικά ανυπόφορη ατμόσφαιρα για την Έντα. Το σκηνικό του Άγγελου Αγγελή, που από μόνο του παρουσιάζει οπτικό ενδιαφέρον, χρησιμοποιείται από τον Ταλιώτη για σκηνοθετικά εφέ που, αφήνοντας άλυτα μερικά βασικά προβλήματα του έργου, εξυπηρετούν δευτερεύοντες σκοπούς.●